

آموزش آرشیویستها و
 کتابداران منابع

دیداری - شنیداری^۱

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی

نوشته جیمز ترنر
 ترجمه رزا کیانی^۲

چکیده: شاید مهمترین مسئله برای کسانی که به تربیت آرشیویستها و کتابداران آینده مباد دیداری - شنیداری اشتغال دارند، فقدان استانداردهای بین‌المللی برای توصیف و نمایه سازی دکومانتاسیون دیداری-شنیداری است. شرح مختصری از دوره های دیداری - شنیداری در سه دانشکده کتابداری کانادا یعنی در دانشگاههای تورنتو، مک گیل و مونترال ارائه می شود. برخی پیچیدگیهای نظامهای ذخیره و بازیابی مدارک تصاویر متحرک و صوتی در مقایسه با مدارک عکسی توضیح داده می شود. تکنولوژیهای دیداری - شنیداری تأکید می شود. تکنولوژیهای دیداری-شنیداری مدارک جدید که دائماً در تغییر و پیشرفت است، نشان دهنده نیاز مربیان برای آگاهی از پیشرفتهای این زمینه است. پیشنهادهایی نیز برای بهبود آموزش دیداری - شنیداری ارائه می شود.

مربیان آرشیویستها و کتابداران آینده منابع دیداری - شنیداری با مسائلی جدی روبرو هستند. شاید مهمترین موضوع در ارائه آموزش به متولیان آینده مدارک دیداری - شنیداری در کتابخانه ها و آرشیوها فقدان استانداردهای بین‌المللی و تمرینات گسترده در رابطه با این نوع مواد باشد. دکومانتاسیون منابع نوشتاری تاریخی طولانی دارد. روشهای مدیریت آن در طول سالها تکامل یافته است، ولی تنها در چند دهه اخیر است که

---

1. James Turner: *Training for Audiovisual Archivists and Librarians IFLA Conference, Stockholm, 1990*

۲. کتابدار مرکز اطلاعات شبکه دوم. سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران.

فصلنامه کتاب. دوره چهارم، شماره اول.

بهار ۱۳۷۲

استانداردهای بین‌المللی توصیف و کنترل مواد کتابشناختی تدوین شده‌اند. از آنجا که دکومانتاسیون منابع دیداری - شنیداری بسیار جوانتر است (تمام اهداف عملی آن به آغاز قرن بیستم باز می‌گردد)، تعجب آور نیست که روشهای مدیریت آن هنوز استاندارد نشده باشد. این سؤال برای مربیان این رشته مطرح است: ما دقیقا چه چیزی را باید آموزش دهیم؟

اهمیت مدارك دیداری - شنیداری رو به ازدیاد است و مجموعه‌های آرشیوی تصویر و صدا به لحاظ سرعت و نمایش دقیق واقعیت از ارزش بالایی برخوردار است. لیکن هنوز این مدارك در مجموعه‌های کتابخانه ای و آرشیوی از موقعیت والایی برخوردار نیستند (۲،۱) و اغلب نسبت به مدارك نوشتاری در درجه پایین‌تری قرار می‌گیرند، یا اینکه فقط در همراهی با مدارك نوشتاری مفید به حساب می‌آیند. از آنجا که کانادا در مدیریت دکومانتاسیون مدارك غیرچاپی پیشرو به حساب می‌آید (۴،۳) بررسی آموزش این رشته در دانشکده‌های کتابداری کانادا به منظور تهیه راهنمایی برای توسعه مواد درسی می‌تواند سودمند باشد.

هر هفت دانشکده کتابداری کانادا دارای دوره کارشناسی ارشد در علوم کتابداری و/ یا اطلاع‌رسانی هستند. بطور کلی، هریک از آنها حداقل مقداری آموزش در سطح کارشناسی ارشد در رابطه با مسئله آرشیوکردن و نگهداری مواد دیداری - شنیداری، چه از طریق دروس رسانه‌های غیرچاپی، رسانه‌های ارتباطی یا اطلاعاتی، مواد دیداری - شنیداری و چه از طریق دروس مدیریت آرشیوها با مدارك ارائه می‌دهند. در این مقاله ما به اختصار آنچه را که در این رشته در سه دانشکده کتابداری دانشگاههای تورنتو، مک‌گیل و مونترال تدریس می‌شود شرح می‌دهیم.

دانشگاه تورنتو، دانشکده علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی

در دروس منابع دیداری - شنیداری دانشکده کتابداری دانشگاه تورنتو

تاکید بر توسعه مجموعه و استفاده از منابع دیداری - شنیداری در کتابخانه‌ها قرار دارد. دانشجویان از موضوعهای نگهداری این مواد آگاهی می‌یابند و به مجموعه‌های مهم این منابع در کانادا اشاره می‌شود. عکسها همانند مواد ویدئویی و فیلم به عنوان منابع پژوهشی بررسی می‌شوند.

آرشیوهای دیداری - شنیداری جزئی از درس آرشیوهاست که در آن دانشکده تدریس می‌شود. تاکید این درس بیشتر بر حفظ و نگهداری منابع است، هم به عنوان فعالیت آزمایشگاهی و هم به عنوان فعالیت مدیریت. بر اهمیت مدارک دیداری - شنیداری به عنوان سابق و مدارک تاکید و اختلاف دکومانتاسیون منابع دیداری - شنیداری با تمرینات مواد چاپی مقایسه می‌شود. به علاوه دانشکده دارای تعداد قابل توجهی وسایل چند رسانه‌ای، از جمله تاریکخانه، دوربینهای فیلمبرداری و تصویربرداری و وسایل تدوین است. دانشجویان علاقمند می‌توانند از این وسایل استفاده کنند تا روشهای تولید و روشهای گردآوری مواد برای ذخیره‌سازی آرشیوی را بیاموزند.

دانشگاه مک گیل، دانشکده مطالعات کتابخانه و اطلاعات

در دانشگاه مک گیل، استاد درس دیداری - شنیداری، کتابدار ارشد در هیات ملی فیلم کانادا آست. هدفهای این درس به شرح زیر است:

- بالا بردن درک نقش رسانه‌های غیرچاپی در جامعه و پیچیدگیهای این پدیده برای حرفه کتابداری.

- پرورش آگاهی از انواع مختلف رسانه‌های دیداری - شنیداری و وسایل یا تکنولوژی‌های لازم برای استفاده از آنها.
- پرورش درک کامل از اصول و روش شناسیهای لازم برای برنامه‌ریزی و مدیریت خدمات کتابداری منابع دیداری - شنیداری.

- پرورش آگاهی از نقش مواد دیداری - شنیداری به عنوان منابع در انواع مختلف کتابخانه ها.

دوره شامل جلساتی است در باره تکنولوژی و قالب رسانهها، تبادل نظر با تهیه کنندگان مدارك دیداری - شنیداری، و تبادل نظر با کسانی که فهرستنویسی و دستیابی موضوعی به مجموعههای دیداری - شنیداری را عهده دارند. علاوه بر آن بازدیدهایی از کتابخانههای رسانمای و "هیات ملی فیلم کانادا" برگزار می شود تا دانشجویان فرصت یابند در باره مسائل فنی با کتابداران و آرشیویستهای مسئول این مجموعهها تبادل نظر کنند.

دانشگاه مونترال، مدرسه عالی کتابداری و علوم اطلاع رسانی

این دانشکده دارای یک دوره کارشناسی ارشد در علوم کتابداری و اطلاع رسانی و نیز یک دوره گواهینامه آرشیوهاست. در برنامه علوم کتابداری و اطلاع رسانی، درسی در باره مواد دیداری - شنیداری ارائه می شود که قسمتی از آن به حفظ و نگهداری این مواد اختصاص دارد. علاوه بر آن بازدیدهایی از موسسات فرهنگی مختلف که دارای مجموعههای دیداری - شنیداری هستند، به عمل می آید و این مجموعهها به وسیله خود دانشجویان سازماندهی می شوند. از چند نفر از کسانی که با مجموعههای دیداری - شنیداری سر و کار دارند برای بحث و تبادل نظر در باره موضوعهای مربوط به دکومانتاسیون منابع غیرکتابی دعوت می شوند.

" هیات ملی فیلم کانادا " مهمترین استفاده کننده کانادایی نظام نمایه سازی " پرسی " است. به همین دلیل به این " هیات " هنگام تدریس نمایه سازی " پرسی " در درس دستیابی موضوعی به اسناد و مدارك به عنوان مثال اشاره می شود. این قسمت از درس شامل بازدید است از " هیات ملی فیلم کانادا " تا دانشجویان فرصت یابند که نمایه سازی پرسی را در مورد نمونههایی از مدارك دیداری - شنیداری به کار ببرند.

در برنامه گواهینامه آرشیوها، درسی راجع به حفظ و نگهداری پیشگیرانه در باره مواد دیداری - شنیداری وجود دارد. آرشیویستی از بخش آرشیو تصاویر متحرک و صدای آرشیوهای ملی کانادا^۴ دعوت می‌شود تا درباره موضوعهای آرشیو کردن مدارک دیداری - شنیداری صحبت کند. بدین ترتیب، دانشجویان تشویق می‌شوند تا روشهای تولید را به عنوان راهی برای کسب مهارتهای لازم برای کار در آرشیوهای دیداری - شنیداری بیاموزند.

همانطور که در بررسی مختصر فعالیتهای این سه دانشکده دیدیم، رابطه تنگاتنگی میان فعالیتهای آموزشی و آرشیوهای منابع دیداری - شنیداری وجود دارد. مرکز اجرایی "هیات ملی فیلم کانادا" که در مونترال است مسئولیت اداره کلیه تولیدات فیلم و ویدئوی کانادا را در پایگاه داده‌های FORMAT برعهده دارد. علاوه بر آن "هیات ملی فیلم کانادا" دارای یک آرشیو بسیار بزرگ فیلم و یک کتابخانه جلوه‌های موسیقی و صوتی مهم است. هر دو مدرسه کتابداری مستقر در مونترال از وجود این موسسه برای ایجاد پیوندهایی که در آموزش کتابداران و آرشیویستهای آینده با ارزش هستند، سود جست‌اند. دیگر مجموعه‌های دیداری - شنیداری مهم در این شهر عبارتند از: سینماتک کبک^۵، رادیو کانادا، رادیو کبک و مجموعه‌های دیداری - شنیداری نظام کتابخانه‌های عمومی، مجموعه‌های ملی در اوتاوا - با دویست کیلومتر فاصله - کانون کارهای زیادی در زمینه آرشیو کردن و مدیریت منابع دیداری - شنیداری بوده‌اند. در طول یک برنامه دو ساله در دانشکده کتابداری، دانشجویان معمولاً چندین بار فرصت بازدید از این مجموعه‌ها را بدست می‌آورند.

---

4. National Archives of Canada

5. Cinémaèque québécoise

مشکلات برنامه های درسی

بخاطر انباشته شدن انبوه عظیمی از اسناد و مدارك، توسعه دوره های مناسب مدیریت منابع دیداری - شنیداری ضروری به نظر می رسد. آرشیوهای و کتابداران از فراهم آوردن روش دستیابی دقیق به اسناد و مدارك کاغذی، زمانی عاجز شدند که به طور سنتی تنها با تهیه دستیابی بسیار کلی و تنها با بررسی توصیفی متنهای موجود عمل می کردند. گرچه چنین روشهایی در آرشیوهای دیداری - شنیداری مطلوب نیستند، ولی می توانند برای بعضی از انواع پژوهشهای عالمانه مثل پژوهشهایی بر مبنای اهمیت زمانی یا اثر یک شخص به خصوص هنگامی که پژوهشگر نیازمند بررسی تمام مجموعه باشد، مناسب افتد. معذالک درخواستهای کسب اطلاعات در ارتباط با تولید فیلم و ویدئو که نشان دهنده استفاده بسیار وسیعتر از آرشیوهای دیداری - شنیداری است، معمولا خاص هستند. از این رو، نیاز به توصیف دقیق منابع دیداری - شنیداری ضروری است. وقتی که حجم اسناد و مدارك کوچک باشد، روشهای نامناسب می توانند قابل تحمل باشند، چرا که هنوز می توان با جستجو در کل مجموعه بازیابی را انجام داد. معذرا، از زمان جنگ جهانی دوم چنان حجم بزرگی از اسناد و مدارك دیداری - شنیداری فراهم آمده است که دیگر ممکن نیست به روشهای اتفاقی ذخیره و بازیابی اکتفا کرد.

مسئله مهم این است که کتابداران و آرشیویستها تجربه چندانی در سازماندهی مواد دیداری - شنیداری برای بازیابی ندارند. عقیده گسترده ای در متون کتابداری وجود دارد که رده بندی و سرعنوانهای موضوعی کتاب با مجموعه های تصویری به درستی مطابقت نمی کند (۸، ۷، ۶، ۵). با این همه، این راهی است که کتابداران برگزیدانند زیرا فاقد دانش نظامهای مناسبتر هستند. نیاز به توسعه طرحها و استانداردهای مناسب برای فهرست نویسی و نمایه

سازی نماها^۶، منظرها، و یا سکانسهایی از تولیدات فیلم یا ویدئو و نیز تهیه توصیف مناسب و نمایه سازی دقیق عکسها آشکار است.

امروز بیشتر نظامهای مورد استفاده، برای رفع نیازهای مجموعههای خاصی تهیه شده است به خاطر فقدان استاندارد در این رشته مشکل است که اصولی کلی برای تدریس در دورههای دیداری - شنیداری بدست آورد. از آنجا که مدارک دیداری - شنیداری چنین خصوصیتی متفاوت با مدارک نوشتاری دارند و از آنجا که چنین گستره وسیعی از انواع شکلهای، موضوعها، و استفادهها از مجموعههای دیداری - شنیداری وجود دارد، حتی این پرسش وجود دارد که آیا برای این نوع مواد تهیه استاندارد میسر است؟ شاید رهنمودهای کلی بهترین چیزی باشد که می‌توانیم به آن امید داشته باشیم. جانشینی مدارک دیداری - شنیداری و تدارک برای دستیابی موضوعی به آنها رشتنای است که برای پژوهش آماده است که نیاز به آن فوری است.

از آنجا که مراجعه به مواد دیداری - شنیداری باید با سرعت انجام گیرد، پیچیدگی دیگری به مشکلات افزوده می‌شود. چون زمانی برای بازبینی یا بازشنوایی لازم است، لذا تهیه توصیفی از این ماده از اهمیت خاصی برخوردار است تا برای پژوهشگر مناسب و قابل استفاده باشد. غالباً گروه‌بندی کردن مجموعههای عکس و اسلاید با مدارک دیداری - شنیداری در یک جا وسوسه انگیز است. ولی تفاوت‌هایی اساسی بین این دو نوع منابع وجود دارد. الگرن^۷ با اشاره به تصاویری در یک نسخه خطی مذهب چنین استدلال می‌کند:

زبان کلامی برای بیان زبان تصویری نامناسب است. کلمات تنها شباهت نارسایی برای تصاویر دارند. این مسئله تا زمانی که ذخیره و بازیابی خود تصاویر در پایگاه دادهها امکان پذیر شود، حل نخواهد شد.

6. Shots

7. Ohlgren

این پرداخت نیاز به چکیده کلامی را به عنوان واسطه‌ای بین مدخل نمایه و تصویر آشکار می‌سازد (۹).

تکنولوژی صفحه ویدئویی^۸ آرزوی الگرن را واقعیت بخشیده است. معه‌ذا در مورد مدارك متحرك و صدا ملاحظات دیگری وجود دارد. سرمایه گذاری برای زمان بازبینی یا بازشنوایی را باید در مقابل محتوای اطلاعاتی خلاصه متن ارزیابی کرد. مثلاً اگر در یک جستجو بیست یا سی نما بازیابی شود حتی اگر همه این نماد به فوریت هم بازیابی و پیدا شوند، باز احتمالاً بازبینی آن ماده آرشیوی یک ساعت به طول می‌انجامد، و این کار هنوز از نظر فنی برای مجموعه‌های بزرگ مدارك تصاویر متحرك امکان‌پذیر نیست. چنین به نظر می‌رسد که بازبینی مستقیم یک عکس به مراتب به خواندن توصیفی از آن ارجحیت داشته باشد، ولی در مورد تصاویر متحرك، مرور متن خلاصه‌ای دیداری از آن مدرك، باعث صرفه‌جویی قابل توجهی در وقت می‌شود. زیرا توصیفهایی که دقیق تهیه شده باشند حاوی اطلاعات کافی است تا مراجعه کننده تصمیم بگیرد چه نماهایی را می‌تواند بلافاصله حذف نماید پنج دقیقه احتمالاً برای مرور کردن بیست یا سی خلاصه متن کافی است. در حالی که، برای بازیابی همان ماده آرشیوی، نصب آن روی دستگاهها و بازبینی آن ممکن است ساعتها وقت لازم داشته باشد. از این رو درمی‌یابیم که حتی اگر امکان بازبینی فوری تصاویر متحرك هم فراهم باشد، باز هم یک خلاصه متن برای این نوع منابع ضروری خواند بود. علاوه بر آن چنین خلاصه متنی، می‌تواند اطلاعات مهمی را که از خود تصویر بدست نمی‌آید ارائه دهد، مثل نام افرادی که در فیلم درباره آنها صحبت می‌شود، محلی که بازی در آن انجام می‌شود، خصوصیات ساختمانها و اشیای ناآشنا و غیره. الگرن در مورد فواید دستیابی مستقیم به عکسها محق است. معه‌ذا اگر بازیابی صحیح مورد نظر

باشد مدارك عكسى نياز به توصيف متن خوب دارند. حتى گاهى در مورد عكسها يك توصيف متن يا زيرنويس براى شناخت محتواى موضوعى لازم مى شود. مثل مورد و نماهاى ريز، جزئيات نماى نزديك اشياء و عكسهاى كه از خارج سياره گرفته شده اند (۱۰).

پيچيد گيهاى اين مسائل براى مربيان گيج كننده است. تا زمانى كه روشهاى استاندارد توصيف و نمايه سازى تدوين شوند، آنچه كه مربيان اين رشته بايد انجام دهند اين است كه به دنبال مجموعههاى باشند كه خوب سازماندهى شده اند، تا اصول سازماندهى مورد استفاده در توسعه آنها و نيز روش شناسى به كار رفته در اداره آنها را بياموزند، و اين مجموعهها را به عنوان مثال براى دانشجويان خود به كار ببرند. حتى اگر استانداردهاى در دسترس قرار بگيرند براى بعضى مجموعههاى با مواد بسيار تخصصى يا نيازهاى مراجعان بسيار خاص مناسب نخواهند بود. ما بايد بياموزيم كه با اين حقيقت کنار بيايم كه اگر چه تكنولوژى مى تواند كمك بسيار موثرى در توسعه نظامهاى قوى ذخيره و بازيايى باشد، ولى نمى تواند مسائل ذهنى را براى ما حل كند. ما مى توانيم در انتظار مديريت بهتر مدارك ديدارى - شنيدارى باشيم، ولى تا زمانى مى توانيم مسائل ذهنى را بطور رضايتمندانه آزمون كنيم نبايد انتظار كمال داشته باشيم. چنين اتفاقى به وقوع نخواهد پيوست.

مسائل حفظ و نگهدارى

از آنجا كه مدارك كاغذى قسمت عمده بيشتر مجموعههاى آرشئوى را تشكيل مى دهند، بيشترين تلاشها براى حفظ و نگهدارى اين نوع مدارك معطوف بوده است. جنبههاى حفظ و نگهدارى مدارك ديدارى - شنيدارى دقيقا همانند توصيف و نمايه سازى آنها يك سلسله مسائل خاص را مطرح مى كنند. نگهداريهاى مختلف شرايط دما و رطوبت مختلف را براى ذخيره سازى مطلوب مى طلبد، بنابراین در يك تقسيم بندي مقدماتى، مدارك ديدارى - شنيدارى بايد

جدا از مدارك كاغذی ذخیره شوند. در درون مقوله مدارك دیداری - شنیداری، شرایط ذخیره‌سازی توصیه شده متفاوتی برای انواع مختلف آنها وجود دارد. در این مفهوم، مجموعه‌های مختلط معمولا مسئله برانگیز هستند، عمدتا به خاطر اینکه در عمل بسیاری از آرشیوها قادر نیستند چند نوع شرایط ذخیره‌سازی را فراهم نمایند. این امر باعث مشکلات زیادی برای مربیان می‌شود، چرا که در بسیاری موارد برای آنچه آموزش داده می‌شود کاربرد عملی فراهم نخواهد شد. آنچه می‌توان انجام داد مجهز کردن دانشجویان با اطلاعاتی درباره رهنمودهای قابل قبول برای انواع مختلف مدارك کمکی است و نیز تلاش برای تفهیم این نکته به آنها که از گوشزد مداوم به مدیران و دولت‌ها برای سرمایه‌گذاری به منظور ایجاد شرایط صحیح ذخیره‌سازی برای این مدارك ارزشمند، کوتاهی نکنند.

در مورد مدارك كاغذی، اگر منابع کافی در دسترس باشد می‌توان همه مدارك را، به جز آنهایی که شدیداً آسیب دیدمانند (یعنی به وسیله آتش از بین رفتند) ترمیم کرد. حتی بدون ترمیم، معمولا امکان جبران محتوای اطلاعاتی آن مدارك وجود دارد. ولی در مورد مدارکی که برای استفاده آنها به دستگامی نیاز است، وضع به این سادگی نیست. وارد آمدن خسارت به پایه کالبدی این مدارك غالبا به معنای از دست رفتن یا خسارت دیدن محتوای اطلاعاتی آن است. این مطلب بخصوص در مورد اطلاعاتی که به صورت کامپیوتری ذخیره شده‌اند صادق است. مالینسون^۱ (۱۱) خاطر نشان می‌سازد که برای اطلاعات کامپیوتری مسئله بیشتر معطوف به حفظ و نگهداری دستگامی لازم برای خواندن مدارك شده تا خود مدارك و اشاره می‌کند که سرعت گنج‌کننده تغییرات تکنولوژی در این رشته مشکلی حل‌نشدنی برای آرشیویستها به وجود آورده است به طوری که نمی‌توان از آنها انتظار داشت

همه سخت افزار لازم برای خواندن اشکال مختلف مدارک کامپیوتری را در اختیار داشته باشند. حتی اگر قادر به انجام چنین مهمی هم می‌شدند، باز وقتی ساختن دستگاهی متوقف شد، تولید کنندگان قادر به ارائه کمکهای فنی نبودند. مایکروسون نتیجه می‌گیرد که برای حفظ و نگهداری مدارک کامپیوتری تنها پشتیبانی آرشیوی قابل اعتماد کاغذ و میکروفیلم است که بر اساس استانداردهای آرشیوی تهیه شده باشند. نظرات مایکروسون آگاهی مهمی نسبت به آنچه که می‌توان درباره مسئله آرشیو کردن مدارک کامپیوتری انجام داد ارائه می‌دهد، و راه‌هایی که او پیشنهاد می‌کند ممکن است کمکی برای آرشیویستهاى منابع دیداری و شنیداری فراهم کند. از این نظر ذخیره‌سازی اطلاعات بر روی مدارک کاغذی کمک چندانی نمی‌کند، ولی می‌توان مدارک ویدئویی را برای ذخیره‌سازی بر روی شکل‌های نواری جدیدتر منتقل کرد تا وقتی که مشکلات آسیب‌پذیری دیسک‌های نوری و ویدئویی برطرف شود، یا راه‌هایی برای ذخیره کردن ارزان و کارآمد اطلاعات صوتی و تصویری به صورت رقمی شده، پیدا شود. خوشبختانه پیشرفتهای تکنولوژی در زمینه سخت افزارهای منابع دیداری - شنیداری به سرعت پیشرفتهای در زمینه سخت افزارهای کامپیوتری نیست. اگر چه اشکال مواد دیداری - شنیداری زیاد هستند، ولی از آنجا که برای بقا به بازار تولید انبوه متکی هستند، در نتیجه دوام بیشتر دارند. ولی اگر با این خیال بخواهیم نفس راحتی بکشیم، از سر ساده لوحی است. رقابت فشرده است و پژوهش همچنان ادامه دارد. تکنولوژیهای دیداری - شنیداری جدید و هیجان‌انگیز مثل تلویزیونهای پر وضوح (HDTV)، نوارهای سوپر وی.اچ.اس (SVHS) و ویدئو سونی ۸ بزودی ما را می‌دارد تا درباره روشهای به کار رفته در آرشیوهای دیداری - شنیداری تجدید نظر کنیم، به علاوه تکنولوژی کامپیوترهای چند رسانهای بزودی منشاء نگرانی و شاید هم نوعی رهایی آرشیویستهاى منابع دیداری - شنیداری خواهد شد. این تکنولوژی ممکن است سر انجام به استفاده کننده اجازه دهد که

تصاویر متحرک را از همان درجه‌ای ببیند که مراجعه کننده اطلاعات محفظه پایگاه داده‌ها را درباره تصاویر بررسی می‌کند (۱۲) به دلیل این تغییرات سریع، مربیان آرشیویستهای منابع دیداری - شنیداری آینده باید دائماً همگام با تکنولوژی پیش بروند و بحث درباره آن در دروس خود بگنجانند تا بتوانند این اطلاعات مهم را به دانشجویان خود منتقل کنند.

بهبود آموزش دیداری و شنیداری

واضح است که برای استانداردهای توصیف و سازماندهی اطلاعات به منظور بازیابی پژوهش بسیار بیشتری مورد نیاز است. استانداردهایی که تاکنون وضع شده‌اند باید تدریس شوند و استفاده از آنها و همچنین کار مداوم در این زمینه باید تشویق شود. در عین حال کارهای زیادی برای کمک به بهبود دستیابی به مجموعه‌های دیداری - شنیداری می‌توان انجام داد. تدریس منظم و واضح اصول سازماندهی و بازیابی از اهمیت زیادی برخوردار است. تاکید بر تفاوت‌های بنیانی بین مدارک نوشتاری و مدارک دیداری - شنیداری، همچنین نقشی که دستگاهها در خواندن مدارک دیداری - شنیداری ایفا می‌کنند، ضروری است. تاریخچه و پیشرفت تکنولوژی فیلم، ویدئو و صوت و نیز درک کلی از آینده تا آنجا که امکان‌پذیر باشد، باید مشخص شود. اهمیت همگامی با نوآوریها هر چند در سایر حرفه‌ها نیز مهم است، لیکن در این رشته از اهمیتی بیشتر برخوردار است و لازم است به دانشجویان تفهیم شود. مکانیسمهای اشتراك اطلاعات باید ترویج و شرکت در آنها تشویق شود.

مشکلات حفظ و نگهداری منابع دیداری - شنیداری فوق‌العاده مهم هستند. لازم است فرق بین نگهداری ماده کالبدی مواد، مثل فیلم (بجز فیلم نیراتی) و نگهداری محتوای اطلاعاتی، مثل تصاویر ویدئویی، مورد تاکید قرار گیرد. به طور کلی این تمایز مربوط است به تفاوت‌های بین تصاویر که نمایش داده می‌شوند، یا آنهایی که با چشم غیر مسلح دیده می‌شوند و تصاویر و

صداهایی که بصورت کد ذخیره شده‌اند و برای بازیابی و شنیدن آنها نیاز به دستگاه کدبرگردان داریم. مشکلات انتقال اطلاعات دیداری و شنیداری از یک به پایهای مشابه یا بین پایه‌های متفاوت، مثلا از فیلم به فیلم، از نوار به نوار، یا از فیلم به نوار ویدئو، یا به دیسک نوری باید مورد بحث قرار گیرند. روشهای نقل و انتقال و پاک کردن مواد گوناگون دیداری - شنیداری مهم هستند و باید طبیعت ثانوی کتابداران و آرشیویستهای منابع دیداری و شنیداری شود. مرمت مواد آسیب دیده از آب یا آتش، بسیار مشکل و بسیار تخصصی است، ولی دانشجویان باید آگاه باشند که در صورت لزوم از کجا می‌توانند کمک بگیرند و در همه حال باید بر نگهداری پیشگیرانه، به عنوان معقولترین و اقتصادی‌ترین راه مدیریت این مجموعه‌ها تاکید شود.

موسساتی که دارای مجموعه‌های مهم هستند باید نقش عمده‌ای در ارائه خدمات آموزشی به برنامه‌های کتابخانه‌ها و آرشیوها در دانشگاهها و دیگر موسسات آموزشی بر عهده بگیرند. این مطلب، مخصوصا در مورد آنهایی که دارای نظامهای ذخیره و بازیابی خوبی هستند بیشتر صدق می‌کند. در فراهم کردن آموزش در این رشته، باید تمایز بین اصول کلی آرشیو کردن، حفظ و نگهداری، کنترل ذهنی و غیره و شرایطی که در آرشیوهای خاصی بکار می‌روند، را به خاطر داشت تقریبا همه این کارها چنان تخصصی هستند که آموزش عمومی برای آنها کافی نیست. برای این منظور آموزش حین خدمت خاصی لازم است. به همین دلیل هیاتهای علمی باید با دقت با شاغلین همکاری کنند تا بتوانند آموزش مفید و متعالی در این رشته فراهم آورند. در موسسات آموزشی باید از کسانی که با کارهای عملی سروکار دارند، برای تدریس دروسی در رشته‌های خاص و سخنرانی در درسهای نظری دعوت به عمل آید.

چگونگی تحقق همه اینها خواب و خیالی بیش نیست. بطور کلی، آموزش کلاسی احتمالا برای کسب اطلاعات اساسی مناسبتر است و مطالعه در خانه،

بسته‌های کاستهای اطلاعات کارگاههای تابستانی و جلسات فشرده بیشتر برای روزآمد کردن معلومات مناسب است. موسسات آموزشی و آرشیوهای دیداری - شنیداری بزرگ می‌توانند با کمک یکدیگر برنامه‌های کارورزی تدارک ببینند که بر مهارتهایی که برای مرحله بعد از تولید این نوع کارها لازم است تکیه داشته باشد. موسساتی که از امکانات تولید برخوردارند می‌توانند ساخت مدارک دیداری - شنیداری را برای اشاعه اطلاعات مهم درباره جنبه‌های آرشیوی این منابع، در نظر داشته باشند. دستگاههای پخش ویدئو کاست این روزها همه جا در دسترس است و توزیع چنین مدارکی به وسیله پست برای مطالعه در خانه میسر است. تلویزیون آموزشی منبع احتمالی دیگری است که ممکن است برای ارائه دروس از طریق تلویزیون کابلی یا ماهواره‌ای به کار گرفته شود. کارگاههای کوتاه مدت، دوره‌های تابستانی و طرحهای کوچک خاص، از دیگر راههای احتمالی هستند. از آنجا که منابع محدود و مخارج سنگین است، باید از تکنولوژی ارزان و فراوان استفاده کامل برد. به علاوه باید از آرشیوهای دیداری - شنیداری موسسات فرهنگی محلی به نحوی مناسب و قابل تصور استفاده کرد همکاری و اشتراك منابع به نفع همه است و موسسات آموزشی و مجموعه‌های دیداری - شنیداری باید اجرای طرحهای مشترك با اهداف خاص را بر عهده بگیرند.

برنامه‌های آموزش مداوم می‌تواند برای شاغلین بسیار مفید باشد. می‌توان از افراد محلی با تخصص در زمینه‌های خاص، برای تسهیم معلوماتشان با کسان دیگری که به آن نیاز دارند، استفاده کرد. کارهای تکراری که حل کردن آنها نسبتاً ساده است می‌تواند برای اینها کانون سودمندی باشد. مثل روشهای پاک کردن، برنامه‌های بازیچی نوار، یا آموزش استفاده‌کنندگان موضوعهای کارگاههای سنگین‌تر می‌تواند شامل معیارهای انتخاب برای گردآوری، موضوعها و روشهای نمایسازی، موضوعهای نگهداری مختصر یک پایه باشد. یک بخش دیگر موضوعها می‌تواند مدارک فیلمی، نواری و دیسکی

باشد. اجتماعات نیز برای تبادل اطلاعات مفید هستند. مثل سمپوزیوم بین‌المللی چهارروزه درباره مدارك دیداری - شنیداری که اخیراً (در تاریخ ۱۹۹۰/۴/۳۰ تا ۱۹۹۰/۵/۳) تحت عنوان مدارکی که حرکت می‌کنند و حرف می‌زنند در آرشویهای ملی کانادا برگزار شد. بدون شک فعالیت بیشتری از این نوع برای فراهم کردن آموزش مداوم بسیار مفید خواهد بود.

واضح است که نوعی برنامه حرفه‌ای اساسی باید جامعه عمل بپوشد که شاید یک یا دو سال به طول انجامد و باید شامل کار عملی هم باشد. موسسات آموزشی باید نوعی گواهینامه به افراد ارائه دهند و یک گروه زیاده از خبرگان کتابداران و آرشویستهای منابع دیداری - شنیداری را برای برنامه‌ریزی مواد درسی جذب کنند. همکاری نزدیک مابین موسسات برای اطمینان از اینکه آموزش مناسب فراهم و دنبال می‌شود لازم است. به منظور متقاعد ساختن موسسات آموزشی به اهمیت چنین برنامه‌ای مریبان، آرشویستها و کتابداران که اصولاً به تفکر بر اساس اسناد و مدارك نوشتاری عادت دارند، باید خود را مطابق اهمیت رو به ازدیاد مدارك دیداری - شنیداری در جامعه امروز آموزش دهند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی

منابع

1. Shatford, Sara. "Describing a picture: a thousand words are seldom cost effective." *Cataloging & Classification Quarterly* 4:4 (summer 1984), 13-39 (page 14).
2. Taylor, Hugh A. "Documentary art and the role of the archivist." *The American Archivist* 42:4 (October 1979), 417-428 (page 417).
3. Ohlgren, Thomas H. "Image analysis and indexing in North America: a survey." *Art Libraries Journal* 7:2 (summer 1982), 51-60. (page 57).
4. Roberts, D. Andrew, and Richard B.Light. "Museum documentation." *Journal of Documentation* 36:1 (March 1980). 42-84 (page 62).
5. Goldsmith, Catherine. "Subject index related to the audiovisual collection of the Art Gallery of Ontario." In *Computerized inventory standards for works of art*, ed. Raymond Vezina. Montreal: Fides, 1981, 105-125 (page 107).
6. Jussim; Esteiie. "The research uses of visual information." *Library Trends* 25:4 (April 1977), 763-778 (pages 772-773).
7. O'Connor, Brian C. "Access to moving image documents: background concepts and proposals for surrogates for film and video works." *Journal of Documentation* 41:4 (December 1985), 209-220 (pages 212-214).
8. Wright, Richard M. "Arrangement and indexing." In *Picture Librarianship*, ed. Helen P.Harrison. Phoenix, Ariz: Oryx Press, 1981 (pages 134-135).
9. Ohlgren, Thomas H. "Computer indexing of illuminated manuscripts for use in Medieval Studies." *Computers and the Humanities* 12 (1978): 189-199 (page 195).
10. Wright, Richard M. "Arrangement and indexing." In *Picture Librarianship*, ed. Helen P.Harrison. Phoenix, Ariz: Oryx Press, 1981 (page 131).
11. Mallfnson, John C. "Preserving machine-readable archival records for the millenia." *Archivaria* 22 (Summer 1986), 147-152.
12. "The-all-singing, all-dancing computer." *The Economist* 314:7646 (1990 03 17), 65-66 (page 66).